

21 יוני 2018

לכבוד: ארז ברקאי

פקיד יערות ארצי, משרד החקלאות

תכנית כריתות רשות הטבע והגנים מחוז צפון

2018

שלום רב,

מוגשת בזאת תכנית כריתות של רשות הטבע והגנים מחוז צפון לשנת 2018. רוב הכריתות המתוכננות לשנת זו הוגשו בתכניות בשנים קודמות. טבלה מפורטת בסוף מסמך זה.

בקשות חדשות לשנת 2018:

1. שמורת טבע גבעת המורה – כריתת עצי אורן לשמירה על בית גידול
2. גן לאומי ציפורי – שימור ארכיאולוגי, סילוק מינים פולשים ופלישת אורנים
3. שמורת טבע נחל עמוד – כריתת עצים לשימור מבנה ארכיאולוגי ומניעת מפגעי בטיחות
4. נחל משושים – כריתת עצי אקליפטוס בערוץ הנחל
5. מעין חרוד – כריתות בטיחות
6. בית שערים – שימור ארכיאולוגי

מצורף:

- (1) שכבת ממ"ג
- (2) טבלה מרכזת של תכנית הכריתות לשנת 2018
- (3) טבלה מרכזת של עבודות לביצוע שאושרו בשנים קודמות
- (4) המלצות יועץ לטיפול בגן לאומי מעין חרוד
- (5) חוות דעת לטיפול בבית שערים

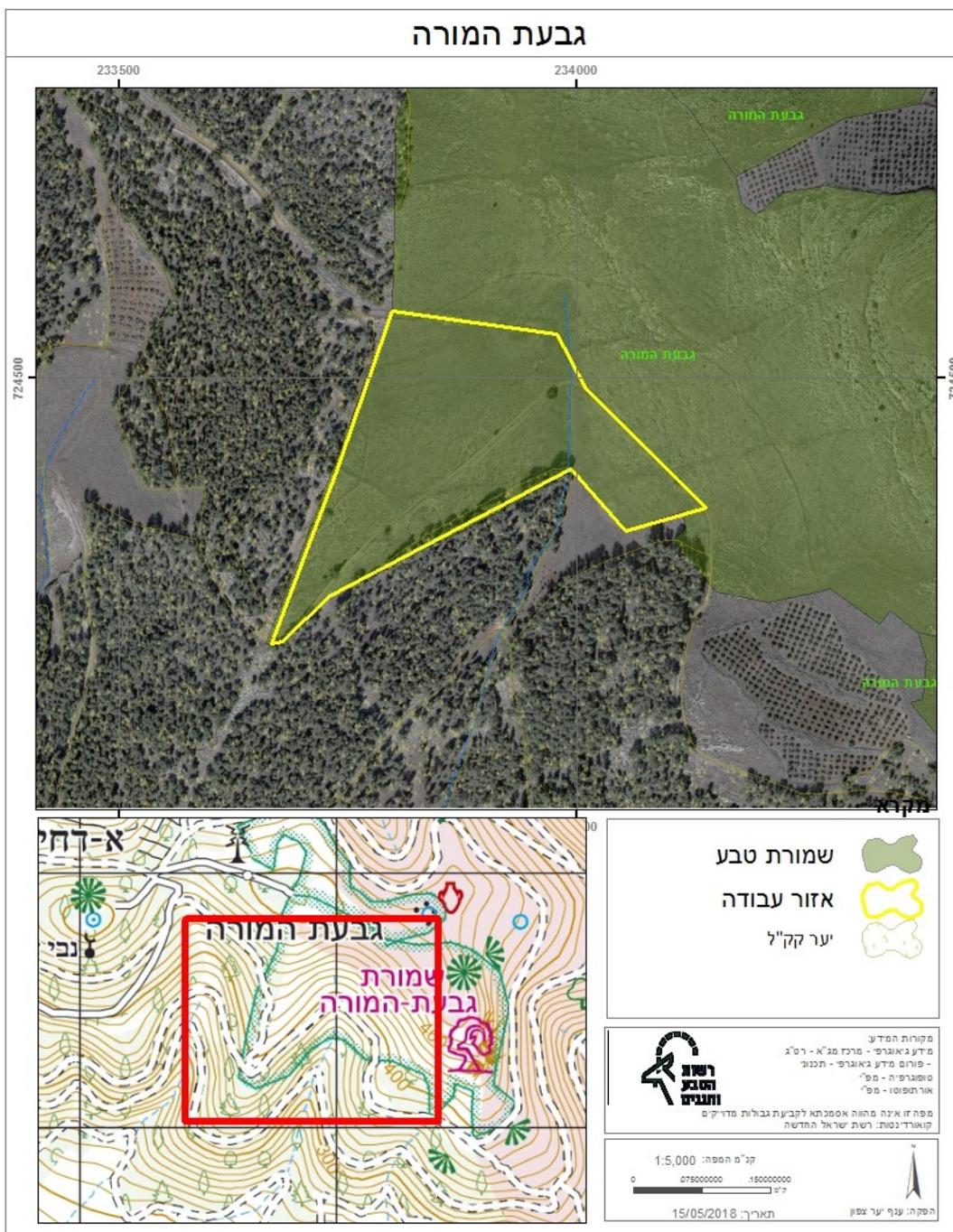
בברכה,

נתן אלבז

פקיד יעורת מחוז צפון, רט"ג

1. שמורת טבע גבעת המורה

בקשה לכריתת 60 עצי אורן בשטח השמורה אשר התפשטו משטח יער נטוע הנמצא בסמוך. כל העצים בשטח השמורה מקורם בנביטה, חלקם גדלו לגודל של עץ בוגר קטן – עד גובה 4 מטר. מטרת הכריתה היא שמירה על בית גידול עשבוני פתוח שמקיים מגוון מינים גבוה וריכוזים של אירוס נצרתי שמייחד את האתר. מניעת השתלטות של יער מחטני.

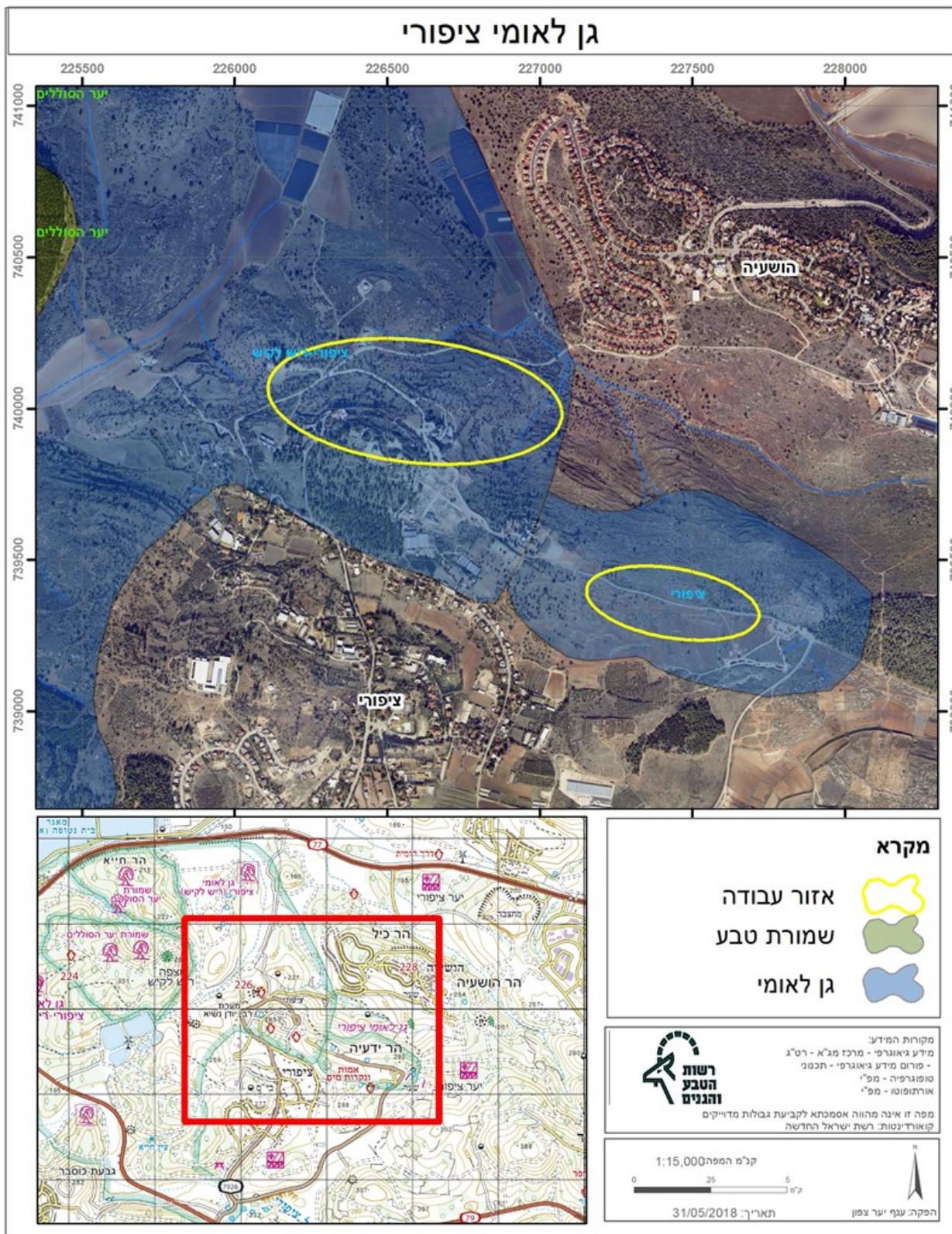
2. גן לאומי ציפורי

ציפורי הייתה בעבר בירת הגליל, בה ישבה הסנהדרין ובה נחתמה המשנה. בציפורי חיה אוכלוסייה מעורבת, ונותרו בה שרידים של עשרות פסיפסים יפהפיים מהתקופה הרומית והביזנטית, והם שהפכו אותה לעיר פסיפסים בין-לאומית. בציפורי ממצאים ארכיאולוגים רבים ורשות הטבע והגנים אמונה לשמור על ערכים, ועתיקות אלו. תהליך זה מתבצע תוך שימור הממצאים, ריסוס הגן הלאומי והוצאת מינים פולשים ועצים על מנת לשמור על הממצאים.

בתחום בורות החפירה בגן לאומי ציפורי ישנם כ-100 זריעים ועצי אורן צעירים העונים להגדרתם בחוק כעץ בוגר ועוד כ-20 עצי אורן בוגרים בגובה של 3-4 מטר בשטחי חפירות ארכיאולוגיות. (מצורפות תמונות). עצי שורשים אלה פוגעים בממצאים הארכיאולוגים וגורמים לפירוק הממצא הארכיאולוגי ואף לנזק בלתי הפיך, ולכן אנו מבקשים להוציאם.

בנוסף, קיימים כ-70 עצי שיטה כחלחלה, אזדרכת ואילנתיה בלוטית המוגדרים כמינים פולשים אותם יש לכרות כדי למנוע התפשטות מינים אלה בשטח הגן הלאומי.

3. שמורת טבע נחל עמוד

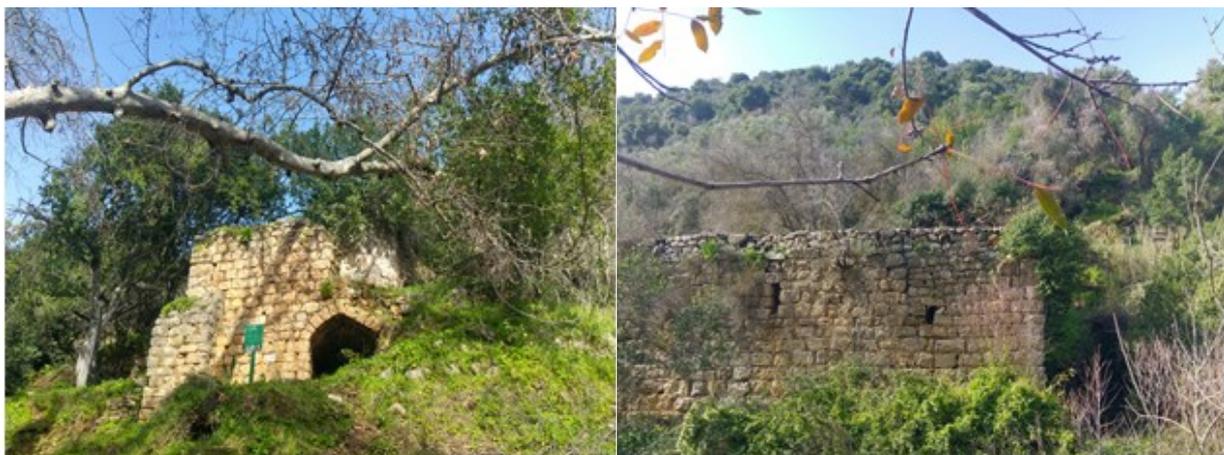
ברשות הטבע והגנים פועל צוות לשימור אתרי מורשת. כחלק מתכניות השימור בנחל עמוד נמצאו עצים ושיחים רבים הצומחים בתוך קירות טחנות הקמח באתר. מעבר בעתיקה, שורשי העצים חודרים למבנים ומפרקים אותם ולכן יוצרים גם מפגע בטיחותי המסכן את ציבור המטיילים בשמורה. בקשה זו הינה בקשה עקרונית ומאחר ולא ניתן להעריך מבעוד מועד את כלל העצים הנדרשים לכריתה.

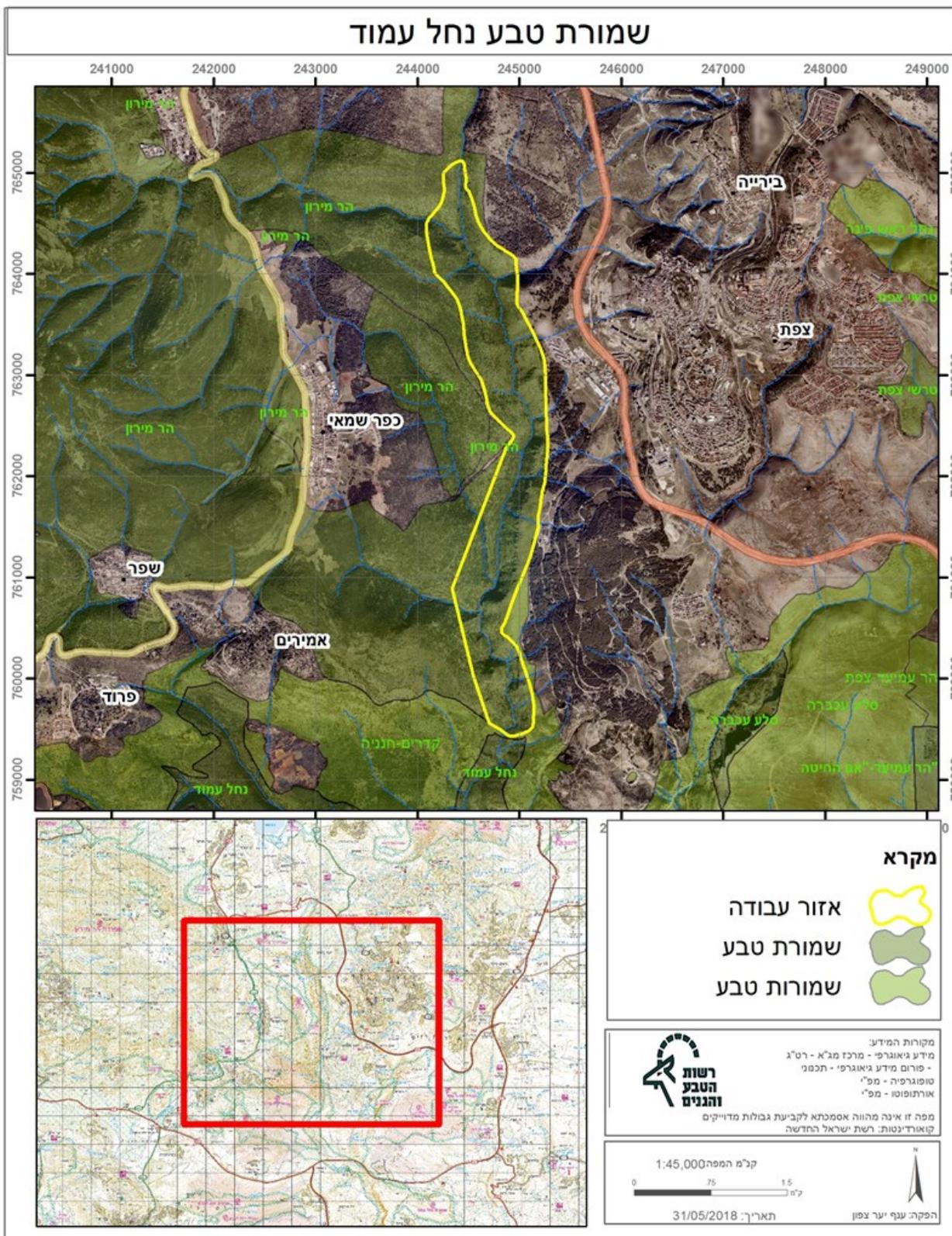
חוות דעת של יהונתן אורלין, מנהל צוותי שימור מחוז צפון, רט"ג:

בשמורת טבע נחל עמוד נסקרו כ-18 טחנות קמח, אשר תחילת הפעלתן בתקופה העות'מנית והן פעלו ברצף עד להקמת המדינה. רצף זה של טחנות קמח שהשתמרו באזור כל כך קטן, והן מספרות את סיפור תעשיית טחינת הקמח על רצף של מאות שנים, הינו מחצו נדיר מאוד בארצנו, ולכן חשיבותן הרבה של הטחנות.

בהלך השנים צמחו עצים רבים בתוך קירות הטחנות ובסמוך להן. שורשי העצים גדלים לתוך ליבות הקיר ולאט לאט דוחפים את אבני הבניה ומפוררים את חומרי המליטה. ללא כריתה יסודית של העצים אשר גדלים בתוך הקירות ובסמוך עליהם (עד מרחק של 1.5 מטר), ישנה סכנה ממשית לקריסה חלקית או מלאה של מבני הטחנות ואובדן של נכס מורשת ייחודי זה.

לאחר כריתת העצים וייבושם המלא של השורשים בתוך הקירות (כמה שנים בודדות) יש לבצע טיפול שימורי מלווה לצורך ייצוב ארוך טווח של טחנות הקמח.

4. נחל משושים

בקשה לכריתת עצי אקליפטוס בנחל משושים הוגשה ע"י אקולוגים ברשות הטבע והגנים ובמטרה לשקם את ערוץ הנחל אשר בו נמצאו מעל 400 עצים בגילאים שונים כולל זריעים אשר נבטו בסמוך לנחל הזורם. תכנית השיקום מתוכננת לתקופה של 3-5 שנים בה יבוצעו פעולות המתה של העצים ומאחר ואין גישה לשטח זה.

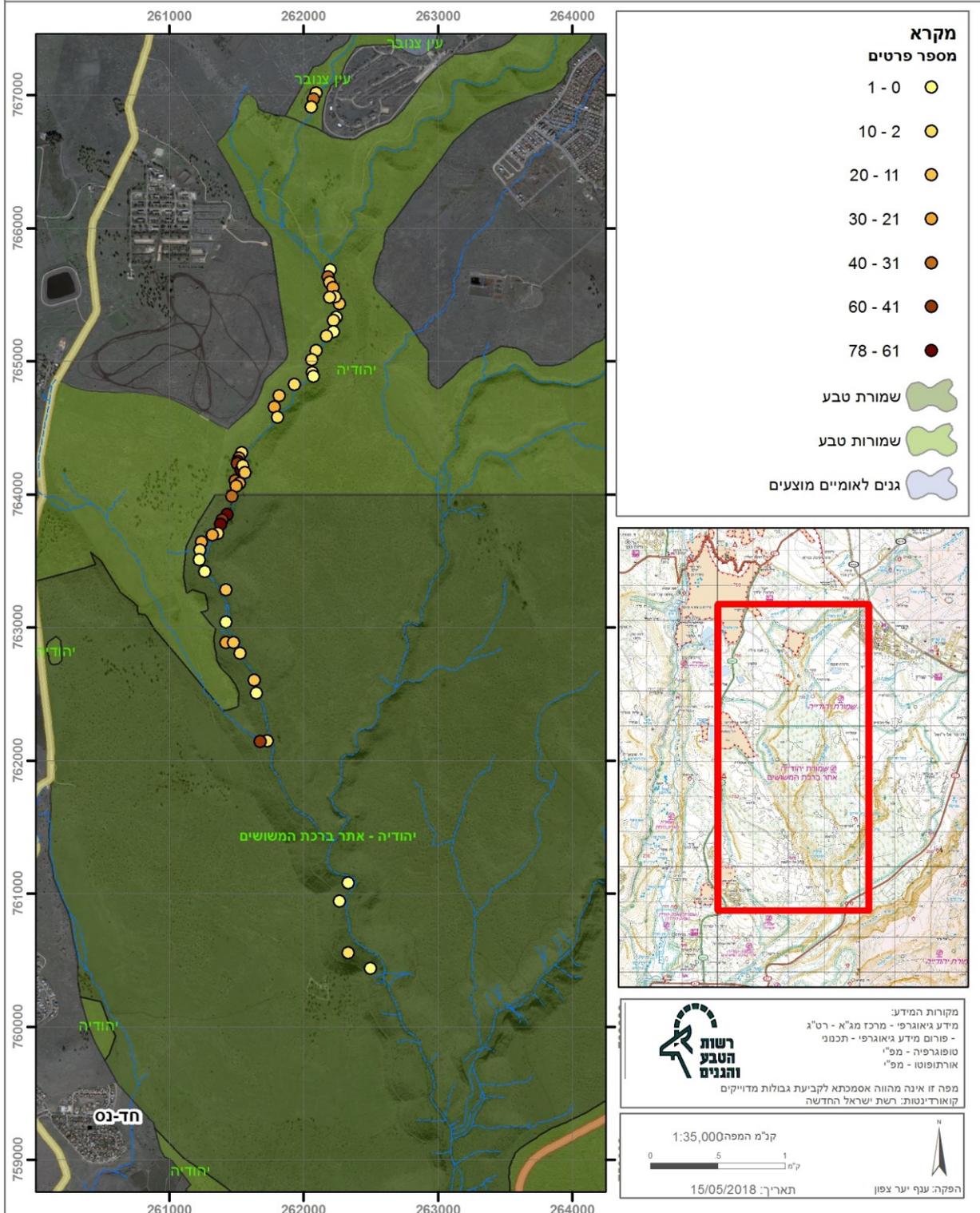
חוות דעת של אקולוגית מרחב גולן, חווה גולדשטיין:

נחל משושים, שאורכו כ-35 ק"מ, הוא הנחל האיתן הארוך ביותר בגולן. מעיינותיו העיליים נובעים למרגלות הר אביטל ורכס בשנית. תחילה הנחל עושה את דרכו בתעלה רדודה (מסיל). מעין נשוט (כשני ק"מ מצפון לקצרין) ועם תוספת מים ממעיינות אחרים, הופך הנחל לאיתן וגם משנה את אופיו. הערוץ הולך ומתעמק והופך לקניון נאה ובו מפלים ובריכות, ביניהן בריכת המשושים המפורסמת. את המים מלווה יחידת הצומח של ערבה מחודדת והרדוף הנחלים עם מלווים אופייניים למים נקיים וזורמים. נחל משושים נשפך לכנרת בבקעת בית ציידה (בטייחה). בגלל השיפוע המתון, חודרים מי הכנרת לשפך הנחל ויוצרים את לגונת שפך משושים (זאכיל). הלגונה היא בית גידול מיוחד המקיים נופי אהו וביצה נדירים בישראל.

אקליפטוס הינו מין זר שמוצאו באוסטרליה. לאורך ערוץ נחל משושים, בתחום שמורת הטבע המוכרזת (והמאושרת) התפתחה שדרת עצי אקליפטוס עבותה. נראה שמקורם של עצי האקליפטוס באזור, בעצים שניטעו לפני מספר עשרות שנים באזור ע"י הסורים. בתוך הנחל התפתחו העצים מזריעים, ולראיה ניתן לראות בו מגוון גילאים רב של עצים, בצפיפויות משתנות שלא ניטעו שם באופן מכוון, אלא התרבו באופן ספונטני. משמעות הדבר שמין זה הוא מין פולש בשמורה. מין זה מתחרה במיני הצומח הטבעיים בשמורה כדוגמת ערבה מחודדת, הרדוף הנחלים ומגוון מינים נוספים, ודוחק אותם. כמו כן עלי האקליפטוס הנושרים ומצטברים על קרקעית הנחל בשמורה פוגעים במיני חסרי חוליות אקוויטיים, וכן יוצרים אללופתיה שמשפיעה על מיני צומח אקוויטיים מקומיים. לאור זאת המלצתי לקדם ביעור מין זה מערוץ הנחל שבשמורה.

נחל משושים

5. גן לאומי מעין חרוד

בגן הלאומי מעין חרוד נעשים סקרי עצים ומבוצעות פעולות גיזום באופן שוטף. בחודש מאי 2018 הוזמן יועץ מומחה לטיפול בעצים לתת חוות דעת בטיחותית בשטח הגן. בדוח היועץ הומלץ לכרות 5 עצי אקליפטוס אשר נפגעו כתוצאה מעבודות תשתית. עצים אלה סמוכים לגן ילדים ביישוב ולכביש הגישה לאתר. נעשים מאמצים לשקם את העצים וכריתה תבוצע רק במידה ולא ימצא פתרון אחר. מספרי העצים המיועדים לכריתה: 4884, 4885, 4890, 4891, 4892. דוח היועץ מצורף לבקשה זו.

6. גן לאומי בית שערים

במהלך שנת 2016 הוגשה בקשה לכריתת כל העצים מעל מערות בית שערים ומאחר ושורשיהם חודרים לקירות המערות, יוצרים חללים ומפרקים את הסלע הרך מהן הן בנויות. מאחר ובבית שערים קיימות מערות רבות, חלקן טרם נחפרו, ומעליהן שטח מיוער בחורש טבעי ערכי וחורשות נטועות, הוזמנו בעלי מקצוע מתחומים שונים לתת חוות דעתם לטיפול מיטבי ובמטרה לשמור על המערות תוך צמצום הפגיעה בעצים. נבנה תהליך עבודה שמטרתו מיפוי המפגעים ומציאת פתרונות תוך כדי תנועה:

- 1) מיפוי היקף הבעיה - זיהוי העצים ששורשיהם חודרים למערות. מאחר וקיימים מאות עצים מעל המערות הוחלט לפנות לגופי מחקר המתמחים בתחום בנסיון לבצע זיהוי של העצים על פי השורשים החודרים למערה. מטרת הזיהוי היא למקד את הטיפול בעצים אשר שורשיהם גורמים לנזק. לבקשה זו מצורף דוח ראשון של דר' אילנה שטיין, אנטומיה של צמחים, מו"פ מזרח. דוח זה מהווה בסיס לביצוע כריתות בשלב ראשון.
- 2) פיילוט טיפול – נבחרו שלוש מערות לביצוע זיהוי מקיף וכריתות בהתאם לממצאי הזיהוי: מערת המוזיאון, מערת ראש בית הכנסת הצידוני ומערת רבי יהודה הנשיא.
- 3) עצירת צימוח וניתוב שורשים – לאחר ביצוע הכריתות תבוצע הערכת מצב של העצים הנותרים וקביעת צורך בטיפולי מניעה.
- 4) תכנון נוף – במידה ותדרש כריתה של עצים רבים, יבוצע תכנון מחדש של נוף הגן.

טיפול בנזקי השורשים במערות בית שערים צפוי להמשך מספר שנים. בקשה זו הינה בקשה עקרונית לביצוע הכריתות בהתאם לתוצאות זיהוי העצים הפוגעים במערות.

חוות דעת של ד"ר דרור בן-יוסף, ממנה מורשת מחוז צפון, רשות הטבע והגנים

גן לאומי בית שערים נמנה על האתרים החשובים ביותר בארכיאולוגיה של ארץ-ישראל ולאחרונה אף הוגדר כאתר מורשת עולמית על-ידי אונסק"ו.

בית שערים נודעה כעיירה יהודית מהתקופה הרומית והביזנטית (מאה א' לפסה"נ – מאה ז' לסה"נ) בה פעל רבי יהודה הנשיא (חותם המשנה) שלימים אף נקבר במקום. קבורתו של רבי בבית שערים הפכה את המקום לבית קברות יהודי מבוקש על-ידי יהודי הארץ והתפוצה.

במערות בית שערים נתגלו מאות קברים של יהודים שזמנם בין השנים 220 ל-351 לספירה. מוצא הנקברים היה מגוון וכלל את הארצות תימן, יון, סוריה, עירק, לבנון וארץ-ישראל.

החפירות במערות בין השנים 1936 – 1959, חשפו מכלולי קבורה חצובים בסלע הקירטון הרך, חלקם בעומק של עשרות מטרים.

כיום נמצאות מרבית המערות והקברים במצב של 'התמוטטות זוחלת' והשרידים קורסים באופן ספורדי בעקבות 'עבודת השורשים' שמקורם בצמחייה הצפופה הצומחת מעל למערות, בעיקר עצים (אלות, ברושים, חרובים, כלילים, רימונים ועוד).

בכוונתנו לבצע ניסוי של כריתה מבוקרת של חלק מהעצים בתא שטח מוגדר כדי לעקוב אחר השינויים בתהליך הקריסה ובניית מתודולוגיה של שימור ייחודי למערות (כגון מילוי תעלות השורשים בחומר משמר שימנע את המשך הקריסה). ניסוי זה מלווה כבר בשלב זה על-ידי חוקרי שורשים מהאקדמיה העוסקים בהגדרת השורשים ושיוכם לסוג העץ.

בתמונות משנות ה-40 וה-50 של המאה הקודמת, עם תחילת החפירות, ניכר שאין כלל צמחייה מעל למערות וברור שזו ניטעה בעקבות פיתוח הגן הלאומי.

אנו מבקשים לקבל אישור כריתה ממוקדת בתא שטח מוגדר מעל למערות כדי לנסות ולהציל ערך ארכיאולוגי נדיר זה.

טבלה מרכזת בקשות לשנת 2018

מס"ד	שם האתר	שם החלקה	מטרת הכריתה	מין עץ	מספר עצים לכריתה
1	שמורת טבע גבעת המורה	שטח השמורה	אקולוגי	אורן	60 עצים
2	2.1 גן לאומי ציפורי	שטח הגן הלאומי	אקולוגי	שיטה כחלחלה, אזדרכת, אילנתיה בלוטית, אורן	70 עצים +100 אורנים צעירים
	2.2 גן לאומי ציפורי	חפירות ארכיאולוגיות	שימור ארכיאולוגי	אורן	20 עצים בוגרים
3	שמורת טבע נחל עמוד	טחנות הקמח	שימור ארכיאולוגי/ בטיחות	בהתאם למפגעים שיתגלו במהלך עבודות השימור	בקשה לאישור עקרוני לכריתת עצים הפוגעים במבנים
4	נחל משושים	ערוץ הנחל	אקולוגי	איקליפטוס	כ-400 עצים. כריתה בשלבים בתקופה של 3-5 שנים.
5	גן לאומי מעין חרוד	כביש הגישה לגן הלאומי	בטיחות	איקליפטוס	5 עצים
6	גן לאומי בית שערים	שטח המערות	שימור ארכיאולוגי	בהתאם לתכנית עבודה רב שנתית ולזיהוי העצים הפוגעים במערות	בקשה עקרונית לכריתת עצים הפוגעים במערות

מינים פולשים

מס"ד	שם האתר	שם החלקה	מטרת הכריתה	מין עץ	מספר עצים לכריתה
1	שמורת טבע חולות המפרץ – המשך ביצוע	שטח השמורה	אקולוגי	שיטה כחלחלה	122 דונם
2	גן לאומי עתיקות קיסריה – המשך ביצוע	שטח הגן	אקולוגי	שיטה כחלחלה	62 דונם
3	שמורת הבטיחה – המשך ביצוע	שטח השמורה	אקולוגי	אזדרכת, פרקינסוניה, שיטה כחלחלה	מאות
4	בית שאן	נחל חרוד	אקולוגי	שיטה כחלחלה ופרקינסוניה שיכנית	כ-70 עצים בוגרים
5	שמורת טבע אילות סירין	שטח השמורה	אקולוגי	שיטת ויקטוריה	כ-50 עצים בוגרים ו-150 עצים צעירים וזריעים
6	גן לאומי ארבל	שטח הגן הלאומי	אקולוגי	שיטת ויקטוריה ושיטה כחלחלה	כ-400 פרטים

ריכוז עבודות לביצוע שאושרו בשנים קודמות

שנה	שם האתר	שם החלקה	מטרת הכריתה	מין עץ	מספר עצים לכריתה / שטח
2017	שמורת טבע נחל דלתון	נחל חצור	אקולוגי	אורן	מאות
2017	שמורת טבע שחלבים מנרה	שטח השמורה	אקולוגי	אורן	עשרות
2017	שמורת טבע נחל גמל – המשך ביצוע	נחל שגור	אקולוגי	אורן	תוספת של כ-350 עצים בוגרים וזריעים
2017	שמורת טבע נחל תבור – המשך ביצוע	ערוץ הנחל	אקולוגי	אקליפטוס	25 עצים בוגרים ועוד עשרות צעירים וזריעים
2017	5.1 שמורת טבע נחל עיון	ערוץ הנחל	אקולוגי	אקליפטוס	96 עצים, חלקם צעירים וזריעים. עבודה בשלבים.
2017	שמורת טבע גאון הירדן	ערוץ הנחל	אקולוגי	אקליפטוס	כריתה מלאה של כל עצי האקליפטוס בשמורה. כ-60 עצים
2017	שמורת טבע רכס אדמי	ערוץ הנחל, עין אדמי	אקולוגי/בטיחות	אקליפטוס	60 עצים בוגרים וצעירים.
2017	שמורת טבע יהודיה - משושים	מעלה ערוץ הנחל	אקולוגי	אקליפטוס	45 עצים בוגרים דילול בשלבים
2017	אלוני יצחק	שטח השמורה	אקולוגי	אורן	20-30 עצים בוגרים וצעירים
2017	גלבוע מזרחי	שטח השמורה	אקולוגי	אורן	200 עצים בוגרים וצעירים
2017	14.1 – עין אפק	בריכת אחילוטוס	אקולוגי	אקליפטוס	45 עצים
2017	14.2 – עין אפק	בריכת המצודה	אקולוגי	אשל	30 עצים
2017	בית שאן	נחל חרוד	בטיחות	אקליפטוס	דילול חורשה 40%
2016	חורשת טל	חניון יום וחניון לילה	בטיחות	מגוון, לפי סקר מפורט	לפי הנחיות יועץ
2015	עין תאו	שטח השמורה	אקולוגי	אקליפטוס	6 עצים שלב ראשון
2015	עינן	שטח השמורה	אקולוגי	אקליפטוס	5 עצים שלב ראשון
2014	תל צפצפות	חורשת אקליפטוס	בטיחות	אקליפטוס	דילול חורשה 30%
2014	פארק הכרמל – המשך ביצוע	תכנית ממשק כוללת לכרמל	לפי יעודי השטח	חורש וחורשות	דילול לפי תכנית
2013	הר חורשן	סמוך לדרך וערוץ הנחל	בטיחות	אקליפטוס	עשרות
2013	תל דן – המשך ביצוע	תל ארכיאולוגי	בטיחות	אקליפטוס	לפי הנחיות יועץ
2013	תל דן – המשך ביצוע	שטח השמורה	אקולוגי	צפצפה מכסיפה	20 עצים בוגרים (בכל שנה)
2013	אכזיב – המשך ביצוע	חורשות בשטח האתר	בטיחות ומניעת שריפות	אקליפטוס	דילול חורשה
2013	עין בדולח	שטח השמורה	אקולוגי	אקליפטוס	10 עצים
2012	אזורי חיץ סמוך לישובים – המשך ביצוע	תכנית כללית	מניעת שריפות		לפי תכנית והנחיות כב"ה
2011	פארק הכרמל – המשך ביצוע	קו מתח 161	מניעת שריפות	אורן	מאות, מתחת לקו מתח